

ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Challenges for the Regional Public Health System Under Martial Law in Ukraine

Іван Миронюк, Геннадій Слабкий, Вікторія Білак-Лук'янчук
Ivan Myronyuk, Hennadiy Slabkiy, Victoria Bilak-Lukyanchuk

Ужгородський національний університет, Ужгород, Україна
Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine

Резюме. Війна із рф обумовила формування нових глобальних викликів для системи громадського здоров'я на регіональному рівні України. Глобальні виклики носять медико-демографічний, соціально-економічний та біологічний характер. Вони залежать від регіону країни: території, які тимчасово окуповані російськими військами; території, які знаходяться в зоні активних бойових дій; території, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій. Дана ситуація потребує формування нових форм та методів роботи системи громадського здоров'я по збереженню та зміцненню здоров'я населення як в період воєнного стану так і особливо в післявоєнний період.

Ключові слова: Україна. Воєнний стан. Громадське здоров'я. Виклики. Регіональний рівень.

Abstract. The war with russia has led to the formation of new global challenges for the public health system at the regional level of Ukraine. Global challenges are medico-demographic, socio-economic and biological in nature. They depend on the region of the country: territories that are temporarily occupied by russian troops; territories that are in the zone of active hostilities; territories that are outside the scope of temporary occupation and active hostilities. This situation requires the formation of new forms and methods of work of the public health system to preserve and improve the health of the population both during martial law and in the post-war period.

Keywords: Ukraine. Martial law. Public health. Challenges. Regional level.

Вступ

В Україні активно розвивається система громадського здоров'я. Держава, незважаючи на війну з рф, приділяє значну увагу збереженню та зміцненню здоров'я

населення. На це вказує прийнятий під час війни Закон «Про систему громадського здоров'я» [1]. Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади функціонування системи громадського здоров'я в Україні з метою зміцнення здоров'я населення, запобігання хворобам, покращення якості та збільшення тривалості життя, регулює суспільні відносини у сфері громадського здоров'я та санітарно-епідемічного благополуччя населення, визначає відповідні права і обов'язки державних органів та органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб у цій сфері, встановлює правові та організаційні засади здійснення державного нагляду (контролю) у сферах господарської діяльності, які можуть становити ризик для санітарно-епідемічного благополуччя населення.

Проведений нами аналіз інформаційних джерел вказує на те, що через збройні конфлікти загострюються три групи захворювань. По-перше, війни асоціюються зі значним поширенням інфекційних захворювань, як-от туберкульоз, поліомієліт, кір і навіть холера. По-друге, конфлікти спричиняють проблеми психічного здоров'я: посттравматичний стресовий розлад, депресію та соматичні розлади. По-третє, війни можуть підвищити рівень таких хронічних неінфекційних захворювань, як серцево-судинні та рак [2-6].

Вказане стало підставою для проведення дослідження, результати якого наведено в статті.

Мета дослідження: визначити виклики системі громадського здоров'я регіонального рівня України, які обумовлені війною із рф для регіонів, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій.

Матеріали та методи. В ході виконання роботи було використано доступні інформаційні ресурси та результати особистих досліджень за темою дослідження. Базуючись на системному підході в ході проведеного дослідження було використано бібліосемантичний метод та метод структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення.

Для проведення аналізу та узагальнення глобальних наслідків війни з рф за територіальним (регіональним) принципом для України розділено на три групи: території, які тимчасово окуповані російськими військами; території, які знаходяться в зоні активних бойових дій; території, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій.

Крім того вважаємо за необхідне наслідки війни з рф з розділити на наступні групи негативного впливу: медико-демографічні, соціально-економічні, біологічні та поведінкові.

Відповідно до поставленої мети нами досліджено виклики для системи громадського здоров'я в регіонах, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій.

Узагальнені виклики для системи громадського здоров'я в регіонах, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій представлено в таблиці.

Таблиця. Виклики для системи громадського здоров'я в регіонах, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій

Медико-демографічні	Соціально-економічні	Біологічні та поведінкові
Велика частка додаткового населення за рахунок вимушених переселенців	Зниження економічного рівня населенням в цілому	Психологічне навантаження на місцеве населення в зв'язку із комунікаціями з великою кількістю вимушених переселенців
Зменшення населення працездатного віку в зв'язку з мобілізацією	Зниження для постійного населення можливості роботи з достойним рівнем оплати праці для якісного життя	
Зростання рівня передчасної смертності	Низька можливість для вимушених переселенців працевлаштування	
Ментальне виснаження постійного населення із зростанням рівня психологічних та психічних проблем	Втрата вимушеними переселенцями попереднього соціального статусу	Постійний страх за життя та здоров'я рідних людей які знаходяться в зоні бойових дій
Ментальне виснаження вимушених переселенців із зростанням рівня психологічних та психічних проблем	Втрата вимушеними переселенцями власного житла	Зниження відношення до здоров'я, як до особистого пріоритету
Підвищення ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань	Втрата вимушеними переселенцями попередніх сталих умов проживання та спілкування	Зниження рівня санітарної культури населення
	Порушення населенням постійним алгоритму життя	Зниження рівня санітарно-гігієнічних умов проживання

Медико-демографічні	Соціально-економічні	Біологічні та поведінкові
Зростання захворюваності населення на соціально значущі хвороби: злоякісні новоутворення, туберкульоз, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання з збільшенням частки їх виявлення в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях	Недосконала система надання психологічної та психіатричної допомоги населенню в цілому	Випадки проживання вимушених переселенців в пристосованих приміщеннях
	Втрата постійним населенням зв'язку з рідними, які знаходяться в зоні бойових дій	
	Відсутність системи профілактики формування саморуйнівної поведінки та допомоги при суїцидах	Зростання частки постійного населення, яке займається самолікуванням
Підвищення рівня саморуйнівної поведінки	Втрата вимушеними переселенцями попереднього економічного статусу	Несвоєчасне звертання вимушених переселенців за медичною допомогою
Зростання кількості нарко - , алкоголь- та інших залежностей	Втрата вимушеними переселенцями зв'язку з рідними	Зниження якості харчування
Високий рівень розвитку посттравматичного стресового розладу	Низький рівень доступності на різних етапах міграції екстреної медичної допомоги та послуг з відновного лікування та паліативної допомоги для вимушених переселенців	Низький рівень вакцинації
Зростання рівня інвалідності		Стрес викликаний повітряними тривогами особливо для дитячого населення
Зниження рівня бажаної вагітності	Низький рівень профілактичної спроможності діяльності системи охорони здоров'я в містах великого тимчасового скопичення вимушених переселенців. Трагічна втрата близьких людей Вимушений розрив сімей	Часте перебування під час повітряних тревол в санітарно несприятливих умовах
Відсутність достовірних статистичних даних про стан здоров'я населення		
Населення та		

Проведений аналіз наведених в таблиці викликів для системи громадського здоров'я в регіонах, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій вказує на те, що дані виклики стосуються як постійного населення регіону так і вимушених переселенців.

До глобальних викликів, які стосуються названих когорт населення відносяться виклики погіршення соціально-економічного стану населення, які в подальшому негативно впливають на здоров'я зберігаючи поведінку населення та стан громадського здоров'я в цілому.

Все назване призводить до погіршення медико-демографічної ситуації і в першу чергу збільшення показника передчасної смертності населення; зростання захворюваності населення на соціально значущі хвороби такі як злоякісні новоутворення, туберкульоз, захворювання системи кровообігу, цукровий діабет, хвороби органів дихання з збільшенням частки їх виявлення в занедбаних стадіях або при їх ускладненнях; підвищення ризику захворюваності населення на інфекційні та паразитарні хвороби включаючи: туберкульоз, ВІЛ/СНІД, гострі сезонні вірусні інфекції, в тому числі вакцинокеровані та епідемічні спалахи гострих кишкових захворювань; ментальне виснаження постійного населення та вимушених переселенців із зростанням рівня **психологічних та психічних проблем при зростанні рівня** нарко - , алкоголь- і інших залежностей та саморуйнівної поведінки і зниження рівня бажаної вагітності тощо.

Необхідно відмітити, що в Україні була зруйнована існуюча система статистичного обліку стану здоров'я населення, а нова ефективна система не створена, що є причиною відсутності об'єктивних даних про стан здоров'я населення в тому числі в регіональному аспекті.

Висновки. В ході проведеного дослідження визначені виклики для системи громадського здоров'я в регіонах, які знаходяться поза межами тимчасової окупації та активних бойових дій, які носять комплексний характер і потребують розробки міжсекторальних заходів за участю всіх секторів державного управління.

Література

1. Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 6 вересня 2022 року № 2573-IX
2. Максим Обрізан, Павло Яворський__Громадське здоров'я та війна в Україні: порівнюючи 2015-16 та 2012-13 роки// <https://voxukraine.org/gromadske-zdorovya-ta-vijna-v-ukrayini-porivnyuyuchy-2015-16-ta-2012-13-roky/>
3. Obrizan, M. and Iavorskyi, P. 2022. Health Consequences of the War in Eastern Ukraine: Comparing 2015-16 to 2012-13. Working paper.

4. Скільки військових та цивільних загинули в ході конфліктів після Другої світової війни// https://www.slovoidilo.ua/2022/10/31/infografika/suspilstvo/skilky-vijskovykh-ta-cyvilnykh-zahynuly-xodi-konfliktiv-pislya-druhoyi-svitovoyi-vijny?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=
5. ПТСР та загострення хронічних хвороб: як війна вплине на здоров'я українців// https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/suspilstvo/ptsr-ta-zahostrennya-xronichnykh-xvorob-yak-vijna-vplyne-zdorovya-ukrayincziv?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=
6. Россияне целенаправлено разрушают больницы в Украине//<https://socportal.info/ru/news/v-moz-nazvali-chislo-ubitykh-vrachei-okkupantami/>

References

1. Zakon Ukrainy «Pro systemu hromadskoho zdorovia» vid 6 veresnia 2022 roku № 2573-IX
2. Maksym Obrizan, Pavlo Yavorskyi Hromadske zdorovia ta viina v Ukraini: porivniuiuchy 2015-16 ta 2012-13 roky// <https://voxukraine.org/gromadske-zdorovya-ta-vijna-v-ukrayini-porivnyuyuchy-2015-16-ta-2012-13-roky/>
3. Obrizan, M. and Iavorskyi, P. 2022. Health Consequences of the War in Eastern Ukraine: Comparing 2015-16 to 2012-13. Working paper.
4. Skilky viiskovykh ta tsyvilnykh zahynuly v khodi konfliktiv pislia Druhoi svitovoi viiny// https://www.slovoidilo.ua/2022/10/31/infografika/suspilstvo/skilky-vijskovykh-ta-cyvilnykh-zahynuly-xodi-konfliktiv-pislya-druhoyi-svitovoyi-vijny?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=
5. PTSR ta zahostrennia khronichnykh khvorob: yak viina vplyne na zdorovia ukrainsiv// https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/suspilstvo/ptsr-ta-zahostrennya-xronichnykh-xvorob-yak-vijna-vplyne-zdorovya-ukrayincziv?utm_source=gravitec&utm_medium=push&utm_campaign=
6. Rossyiane tselenappravleno razrushaiut bolnytsi v Ukraini//<https://socportal.info/ru/news/v-moz-nazvali-chislo-ubitykh-vrachei-okkupantami/>

Kontakt:

prof. MUDr. Ivan Myronyuk, PhD.
 Uzhhorod National University
 Uzhhorod
 Ukraine